

**slovenska
filharmonija**

**8. koncert
modri abonma
2018/19**

Julian Rachlin
dirigent in solist

napoved
junij 2019

Popotovanje ritma

12. junij 2019 ob 21.00

Kongresni trg, Ljubljana

Orkester Slovenske filharmonije

Slovenski tolkalni projekt

Mojca Lavrenčič dirigentka

spored **Slakan | Čajkovski | Mozart |**

Bernstein in drugi

8. koncert modri

abonma 2018/19

6 in 7. junij 2019 ob 19.30

Gallusova dvorana, Cankarjev dom

Orkester Slovenske filharmonije

Julian Rachlin dirigent in solist

Ana Dolžan koncertna mojstrica

Felix Mendelssohn Bartholdy (1809–1847)

Koncert za violino in orkester v e-molu, op. 64

Allegro molto appassionato

Andante

Allegro molto vivace

Ludwig van Beethoven (1770–1827)

Uvertura Koriolan, op. 62

Johannes Brahms (1833–1897)

Simfonija št. 1 v c-molu, op. 68

Un poco sostenuto – Allegro – Meno allegro

Andante sostenuto

Un poco Allegretto e grazioso

Adagio – Più Andante – Allegro non troppo ma con brio – Più allegro

»Pozimi želim napisati koncert zate; eden v e-molu mi je šinil v glavo, njegov začetek pa mi ne da miru.« je leta 1838 **Felix Mendelssohn Bartholdy** sporočil dolgoletnemu prijatelju in sorodni duši, virtuoznemu violinistu Ferdinandu Davidu ter s tem napovedal (nevede) svoje zadnje obsežno delo, **Koncert za violino in orkester v e-molu, op. 64** (1845). Delo se je rodilo iz tesnega sodelovanja med umetnikoma – Mendelssohn je bil ‚arhitekt‘, ki se je posvetil najmanjšim podrobnostim, David pa njegov ‚tehnični svetovalec‘. Nastajalo je nenavadno dolgo: skladatelj, sicer urnega peresa, ga je pisal kar šest let.

Zrela in izvorna kompozicija izkazuje izjemen preplet mojstrske tehničnosti in poglobljene izraznosti. Prilagojena tako skladateljevim estetskim premisam kot tudi okusu časa se umika pretirani zunanji učinkovitosti in na svojstven način prekine tradicijo romantičnih virtuoznih, a umetniško in izrazno osiromašenih violinskih koncertov. Ob tem se v marsičem upira uveljavljenim konvencijam zvrsti in predstavi sveže formalne rešitve.

Inovativnost se zrcali že v uvodnih taktih – namesto standardne orkestralne ekspozicije otvori koncert znamenita tema solistične violine, ki v segmentih prežema celotno delo. Nova je tudi vloga solistične kadence, dotlej značilne kot improvizacijski virtuozni vložek: ne le, da jo je skladatelj izpisal (pred tem je bila običajna praksa prosta improvizacija izvajalca), postavil jo je tudi v nov kontekst – v osrčje in dramatični vrhunec motivične izpeljave prvega stavka.

Enostavčna uokvirjenost neprekinjenega glasbenega toka, v katero je kompozicija vpeta, sicer idejno ni nova, preseneti pa njena realizacija: ne samo, da premora med tremi stavki ni, skladatelj jih z glasbo

med seboj poveže. Ležeči ton fagota druží prvi in drugi stavek, nekoliko daljši most med drugim in tretjim pa s spremembo značaja in tempa naznanja živahen finale. Takšna strukturna zasnova ustvari glasbeno kontinuiteto in integriteto glasbenega gradiva ter poveže tristavčno delo v obsežnejši emocionalni lok: od strastne napetosti uvodnega stavka prek lirične »pesmi brez besed« do omotičnega sklepnega veselja.

Zavezan simfoničnemu mišljenju se **Ludwig van Beethoven** nikdar ni uspel uveljaviti na področju odrske glasbene umetnosti; kljub temu sodijo njegove uverture med najprepričljivejše dramatične partiture. Pripoved o rimskem vodji je navdahníla številne pisce, zagotovo je danes najbolj znana v Shakespearjevi interpretaciji. A Beethoven je skladateljski vzgib za **Uverturo Koriolan** (1807) našel v romantični različici nemškega pisatelja H. J. von Collina, ki osrednjo pozornost namenja glavnemu junaku, njegovi notranji drami in moralni dilemi. Zgodba v ozadju je drugotnega pomena: govori o rimskem vojskovodji in junaku Koriolanu, katerega skrajna stališča izzovejo protest lačnega ljudstva. V sebi ponižan in izdan sklène zavezništvo s sovražnikom, da bi se maščeval svojemu mestu. Z zaveznikom obkoli Rim, da bi ga napadli, a razvneta prošnja matere ga prepriča, da načrt opusti. V spoznanju razsežnosti svojih nepremišljenih dejanj si sodi sam.

Tragično kompozicijo, eno skladateljevih bolj pesimističnih, prežema ognjevita in eksplozivna, mogočna in dramatično silovita, v patos ovita glasbena govorica, v kateri se zrcali značaj glavnega junaka, a tudi Beethovnova osebnost in temperament. Glasba tega dramatičnega glasbenega eseja, ki v grobih orisih

posreduje tragiko zgodbe in junaštvo razrešitve, ni programska v pravem pomenu besede; skladateljev namen ni povzeti dogajanje, pač pa pospremiti etični konflikt v osrčju zgodbe.

Odličen medij za izražanje tega notranjega boja je Beethoven našel – pričakovano – v sonatni formi. Silovit, temačen akordski uvod kot titanski, a zgoščen portret neizprosne Koriolana se razvije v glavno temo, ki odstira junakovo odločnost, borbenost, kljubovanje. Nasproti ji stoji nežna in lirična, a nepopustljiva druga tema, iz katere odzvanja materina prošnja. Glasbeni tok se razvija v naraščajoči nemir, odraz Koriolanovega notranjega boja, mogočna vrnitev glavne teme pa naposled izzveni v tišini skupaj z življenjem osrednjega protagonista.

»Nikdar ne bom napisal simfonije,« je leta 1872 pod bremenom visokih pričakovanj javnosti in pretirane samokritike zatrdil **Johannes Brahms**. Na videz nedosegljivi standardi, ki jih je generacijam skladateljev postavil Beethoven, so ga namreč – kot edinega pravega naslednika velikega simfonika – znova in znova silili v samoizpraševanje lastnih sposobnosti. K zvrsti simfonije je zato pristopil z veliko mero spoštovanja in potrpežljivosti, pot do simfoničnega prvenca pa je bila dolga kar poldrugo desetletje. V tem času je ustvaril serijo orkestralnih skladb, s katerimi je (iz)brusil lastno spretnost orkestracije ter razvil edinstven, individualen slog, s katerim je na novo osmislił simfonično formo.

Veličastna **Simfonija št. 1 v c-molu, op. 68** (1876), tehnično dovršena in premišljeno zasnovana kompozicija, je ena skladateljevih najbolj čustvenih

in osebnih glasbenih izpovedi. Četudi ne skriva Beethovnovih vzorov, pa ubira drugačno pot. Strukturalna trdnost, osnovana na idealih preteklosti vse do Bacha in še dlje, se tesno prepleta s sodobno glasbeno govorico, ki je izrazito Brahmsova. Simfonijo odlikujejo kompleksna tekstura, grajena z ekonomičnimi sredstvi, bogat kromatičen kontrapunkt ter stalno nihanje med jasnostjo in zamegljenostjo harmonske in ritmične zasnove. V uravnoteženi štiristavčni strukturi nosita monumentalna zunanja stavka vsebinsko in emocionalno težo, kratka in lahkotna notranja pa pomenita pravi premor od prevladujoče napetosti.

Osupljiv, temačen uvod, ki ustvari splošno razpoloženje, se razvije v odločen, dinamičen sonatni stavek, grajen na kratkih tematskih fragmentih, polifono prepletenih v gosto motivično mrežo; presenetljivo miren in svetel zaključek pripravi razpoloženje drugega in tretjega stavka. Tu se skladatelj oddalji od standardiziranega modela Beethovnovih simfonij: počasen *Andante* je oblikovan kot intimen lirični razmislek; namesto pričakovano energičnega skerka mu sledi svetel in subtilen, v barve pihal odet karakterni intermezzo. Epski finale sledi zasnovi prvega stavka: melanholičen, v tančico skrivnostnosti odet uvod se razblini ob klicih rogov, ki pripravijo prostor obsežni himnični melodiji. Evokacija Beethovnove *Ode radosti* pomeni jedro stavka, ki izzveni v heroični, optimistični kodi – ta ni le krona dramatičnega loka kompozicije, pač pa tudi skladateljeva zmaga nad lastnimi ‚simfoničnimi demoni‘.

Eden najosupljivejših in najuglednejših glasbenikov, Latvijec **Julian Rachlin** (1974), je danes enako prepričljiv v vlogi violinista kot tudi violista in dirigenta. Vrata v svetovno glasbeno sredino mu je odprla zmaga na tekmovanju Evrovizijski mladi glasbeniki v Amsterdamu leta 1988 – kmalu zatem je kot najmlajši solist debitiral z Dunajskimi filharmoniki pod taktirko Riccarda Mutija. Od tedaj je nepogrešljiv člen svetovnega klasičnega glasbenega prizorišča in cenjen partner najprestižnejših svetovnih orkestrrov ter najuglednejših dirigentov in solistov.

Kot glavni gostujoči dirigent trenutno sodeluje z orkestrom Royal Northern Sinfonia, Filharmoničnim orkestrom mesta Turku na Finskem in Simfoničnim orkestrom mesta Kristiansand na Norveškem. Razen tega je vodja festivala »Julian Rachlin in prijatelji«, ki ga je osnoval leta 2000 v Dubrovniku, od leta 2017 pa se odvija na Palmi de Mallorci.

Vrhunce letošnje sezone so zaznamovali solistični nastopi z Montrealskim simfoničnim orkestrom in Christophom Eschenbachom, Orkestrom Marijinskega gledališča in Valerijem Gergijevim, Bostonskim simfoničnim orkestrom in Juanjom Meno, Orkestrom Sanktpeterburške filharmonije in Simfoničnim orkestrom Bavarskega radia pod vodstvom Marissa Jansonsa; pa tudi dirigentski podvigi z Dunajskimi filharmoniki in Orkestrom Zagrebške filharmonije, Moskovskim filharmoničnim orkestrom, Simfoničnim orkestrom iz Trondheima, Orkestrom Koncertne hiše Berlin idr.

Med pretekle pomembnejše dosežke sodijo naziv rezidenčnega umetnika na festivalu Praška pomlad, koncertni cikel v dunajskem Musikverein, evropska turneja z Angleškim komornim orkestrom ter koncerti z Mišo Majskim in Itamarjem Golanom. Nastopil je s

blue 8

6 and 7 June 2019 7.30 pm

Gallus Hall, Cankarjev dom

Slovenian Philharmonic Orchestra

Julian Rachlin conductor & soloist

Ana Dolžan concertmaster

Felix Mendelssohn Bartholdy:

Violin Concerto in E minor, Op. 64

Ludwig van Beethoven:

Coriolan Overture, Op. 62

Johannes Brahms:

Symphony No. 1 in C minor, Op. 68

As a violinist, violist and conductor, Julian Rachlin has enriched world classical music venues with his artistic work for almost three decades. Born in Lithuania, he studied at the Vienna Conservatory with Boris Kuschner and Pinchas Zukerman. In 1988, he performed under the baton of Riccardo Muti and became the youngest soloist to have played with the Vienna Philharmonic. He also gained a reputation with his celebrated festival Julian Rachlin & Friends, which he organised for twelve years in Dubrovnik, but last year relocated in Mallorca. In addition, Rachlin serves as a UNICEF ambassador of goodwill. He is the principal guest conductor of the Royal Northern Sinfonia Orchestra and the Turku Philharmonic Orchestra in Finland. He plays a Stradivarius violin from 1704, called Ex-Liebig.

Rachlin is a regular guest in Ljubljana. In the previous season, he performed with our orchestra and the excellent violist Sarah McElravy, and this season he also appears at the first concert of the Orange Subscription Series. For this occasion, he has designed a programme for conductor and soloist in one, featuring Mendelssohn's demanding but popular *Violin Concerto*, Beethoven's *Coriolan Overture* and Brahms's *First Symphony*. Brahms worked on the latter for some fourteen years; due to his great respect for the tradition, especially for Beethoven, he could not decide how to conclude the composition. We are often reminded of his thoughts in this regard: "It is difficult to write a symphony with a giant standing behind you looking over your shoulder."

Sanktpeterburško filharmonijo pod vodstvom Jurija Temirkanova, Filharmoničnim orkestrom milanske Scale pod vodstvom Riccarda Chaillyja, Münchenskimi filharmoniki pod taktirko Zubina Mehte, Orkestrom Maggio Musicale Fiorentino z Vladimirjem Aškenazijem, Dunajskimi simfoniki pod vodstvom Lahava Shanija in drugimi.

Dejaven je tudi kot komorni glasbenik; sodeloval je z eminentnimi glasbeniki, kot so Mstislav Rostropovič, Martha Argerich, Natalia Gutman, in nedavno z Denisom Kožuhinom, Denisom Macujevim, Sarah McElravy, Vilde Frang, Janine Jansen idr. Ponaša se z bogato diskografijo, njegove zgoščenke, ki jih je posnel za založbe Sony Classical, Warner Classics in Deutsche Grammophon, so vedno visoko (o)cenjene.

Vsestranski glasbenik je na glasbeno pot stopil pod okriljem eminentnega pedagoga Borisa Kušnirja na dunajskem konservatoriju in se dodatno izpopolnjeval pri Pinchasu Zukermanu. Pozneje se je posvetil tudi študiju diriganja pri Sophie Rachlin. Od leta 1999 poučuje violino na Univerzi za glasbo in uprizoritveno umetnost na Dunaju.

slovenska
filharmonija

VPIS
abonmajev
2019/20
modri
oranžni
vokalni
študentski
družinski

Od 17. do 28. junija 2019

med delavniki od 11. do 13.
in od 15. do 17. ure
v Slovenski filharmoniji,
Kongresni trg 10, Ljubljana

T +386 1 24 10 800
E info@filharmonija.si
W www.filharmonija.si

Slovenska filharmonija – *Academia philharmonicorum*

@SFilharmonija

@slofilharmonija

Če želite prejemati redna e-obvestila o programu Slovenske filharmonije, sporočite svoj e-naslov na **info@filharmonija.si**.

Koncertni list Slovenske filharmonije, Modri abonma, št. 8
Izdala: Slovenska filharmonija
Direktorica: Marjetica Mahne
Umetniški vodja OSF: Klemen Hvala
Avtorica spremne besede in urednica življenjepisa: Špela Lah
Jezikovni pregled slovenskega besedila: Tanja Svenšek
Oblikovanje: Futura DDB, d. o. o.
Prelom: Vlado Trifkovič
Fotografija na naslovnici: Ashley Klassen
Tisk: Birografika Bori, Ljubljana
Naklada: 1300 izvodov
Ljubljana, junij 2019

Redakcija koncertnega lista je bila zaključena 3. junija 2019.

ISSN 2350-5117

Slovenska filharmonija
Orkester Slovenske filharmonije
Zbor Slovenske filharmonije

Kongresni trg 10
1000 Ljubljana
T +386 1 2410 800
F +386 1 2410 900
E info@filharmonija.si
www.filharmonija.si

Ustanoviteljica Slovenske filharmonije je Vlada Republike Slovenije.
Dejavnost Slovenske filharmonije financira Ministrstvo za kulturo.